

## **Aandachtspunten voor het “Voorstel van wet houdende regels over de verdeling van pensioen bij scheidingen vanaf 2021 (Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021)”**

---

Geachte heer Koolmees,

Dank voor de gelegenheid om via deze internetconsultatie te reageren op uw voorgelegde voorstel van wet tot pensioenverdeling bij scheiding 2021 en de bijhorende memorie van toelichting (gepubliceerd 10-12-2018).

De reacties tijdens het rondetafelgesprek op 6 juni 2018 over de voorgenomen aanpassing van de Wet Pensioenverevening bij scheiding (1995) waren overwegend positief. Het voorliggende voorstel is in lijn met plannen zoals toen gepresenteerd. De gewijzigde opzet van het traject van pensioen en scheiding met een centrale en actieve rol voor de pensioenuitvoerder zal naar onze verwachting tot gevolg hebben dat er - in tegenstelling tot de huidige situatie - veel minder losse pensioeneindjes zullen zijn na een scheiding.

Onderstaand vragen wij aandacht voor een aantal punten die volgens ons verduidelijking dan wel aanscherping behoeven.

1. Een afwijkende verrekening of verevening waarbij aan één van de partners meer wordt toebedeeld dan de helft is op basis van het wetsvoorstel alleen mogelijk indien de uitvoerder daarmee heeft ingestemd. Onder de huidige wet kan men bij verevening een andere verdeelsleutel afspreken zonder dat daarvoor de instemming van de uitvoerder nodig is. De introductie van dit instemmingsvereiste wordt in de Memorie van Toelichting summier toegelicht. Aangegeven wordt daarbij dat het instemmingsvereiste bij afwijkende afspraken beperkt is tot de situatie dat, zowel bij conversie als verevening, ‘het risico ten opzichte van de standaardverdeling meer wordt verlegd naar de verdelingsgerechtigde’. Deze bepaling lijkt ingegeven te zijn om selectie-effecten te voorkomen. Van enig onbedoeld gebruik is ons de laatste 25 jaar niet gebleken. Als dit instemmingsvereiste gehandhaafd blijft, is vanuit het oogpunt van rechtszekerheid, naar onze mening ten minste een nadere toelichting wenselijk op welke specifieke gronden de uitvoerder mag weigeren om mee te werken aan een andere verdeelsleutel. Daarbij bestaat het risico dat pensioenuitvoerders het instemmingsvereiste allemaal (net) anders gaan inkleden, waardoor deelnemers bij verschillende uitvoerders met verschillende regels te maken krijgen (vergelijkbaar met het ‘partnerbegrip bij ongehuwd samenwonenden’). Dat lijkt ons niet wenselijk en wij vragen ons af of een instemmingsvereiste hier echt noodzakelijk en proportioneel is.
2. Over slapende honden, de kat en het spek. In het voorstel van wet staat dat bij hertrouwen (bedoeld is met dezelfde partner, maar in de wettekst staat het niet) in de reactieperiode de pensioenaanspraken niet worden geconverteerd. Dit is logisch omdat alles dan bij het oude blijft. Wij zien dit als een soort antimisbruikbepaling. Twee afzonderlijke geldstromen is fiscaal gezien in de meeste gevallen voordeliger dan één. Deze zesmaandsbepaling zou wel eens slapende honden wakker kunnen maken. Want wat gebeurt er nu als partners zes maanden na de scheiding weer verliefd worden en weer hertrouwen? En wat als men na de scheiding gaat samenwonen met een samenlevingscontract? Niemand ziet dat. Is dit niet de kat op het spek binden? Wij vragen ons af of het wapen dat de Minister wil gebruiken, fraus legis of misbruik van recht, succesvol ingezet kan worden.
3. Nu het de bedoeling is dat conversie de hoofregel wordt, verdient ook de keerzijde van het grote pluspunt (financiële onafhankelijkheid), namelijk de positie van de verrekeningsgerechtigde financieel zwakkere partner, de aandacht. Het pensioenverweer van art. 1:153 BW speelt hierbij een belangrijke rol. Het pensioenverweer regelt dat de scheiding niet wordt uitgesproken als het vooruitzicht op partnerpensioen telooft of in ernstige mate wordt verminderd als gevolg van de scheiding. De regeling kent echter wel een aantal beperkingen. Zo is het alleen inroepbaar ingeval de verrekeningsplichtige partner het verzoek tot echtscheiding (eenzijdig verzoek) heeft gedaan, dus niet als het gaat om een gemeenschappelijk verzoek. Ook is het niet van toepassing als de

verrekeningsgerechtigde partner zelf een voorziening kan treffen of als de duurzame ontwrichting van het huwelijk in overwegende mate aan de verrekeningsgerechtigde partner is te wijten. Dit betekent dat het pensioenverweer, dat nu ook al lastig kan worden gebruikt, nagenoeg een dode letter in de wet wordt. Als men nu kijkt naar het voorliggende wetsvoorstel met conversie als hoofdregel, betekent dit dat in alle gevallen het partnerpensioen 'verloren gaat'. Dit wordt immers geconverteerd in eigen ouderdomspensioen.<sup>1</sup> Verevening, dus afwijking van de hoofdregel, kan dit voorkomen (mits het partnerpensioen op kapitaalbasis is<sup>2</sup>), maar daar wel is de instemming van de beide partners voor nodig. Omdat het effect van de conversie op dit vraagstuk noch is meegenomen bij de evaluatie van de Wet VPS noch in het voorliggende voorstel vragen wij extra aandacht voor de positie van de partner van de deelnemer.

4. Echtscheiding en pensioenverdeling kan voor partners en voor scheidingsprofessionals onvoorziene, vervelende en ondoordringelijke fiscale gevolgen hebben.<sup>3</sup> Het komt regelmatig voor dat partners overeenkomen dat ieder het eigen pensioen houdt, dus niet wordt verevend. Daarbij wordt de partner met een lagere pensioenwaarde gecompenseerd met bijvoorbeeld een hoger aandeel in het gemeenschappelijk vermogen. Fiscaal gezien is er dan sprake van pensioenverrekening. Dit leidt ertoe dat de ene partner voor die verrekening of compensatie wordt belast, terwijl de ander daarvoor een aftrekpost kan opvoeren. Bij de partner die wordt gecompenseerd leidt dat doorgaans tot betalingsproblemen omdat er geen liquide middelen zijn. Niet zelden worden deze fiscale gevolgen – fiscaal geruisloos en buiten het oog van de fiscus om - omzeilt door vermogensbestanddelen anders te waarderen om zo de pensioenoverbedeling te compenseren. Hoewel deze fiscale gevolgen uit theoretisch oogpunt zeer wel verdedigbaar zijn, zijn wij er voorstander van om pensioenverrekening te defiscaliseren.<sup>4</sup>
5. Wij denken dat de voorgenomen verkorting van de reactieperiode (nu twee jaar) voor keuzes ten aanzien van de pensioenverdeling bij echtscheiding (naar zes maanden; twee maanden bij ingegaan pensioen) een goede stap is. Een langere termijn kan de indruk wekken dat melding van afwijkende afspraken niet zo urgent is, met als gevolg dat men het wellicht vergeet. Vanwege mogelijke verwarring zou overwogen kunnen worden om bijvoorbeeld één termijn aan te houden, al begrijpen wij de bijzondere positie van gepensioneerden in dezen.
6. Wij zijn er voorstander van om in het echtscheidingsconvenant standaard een pensioenparagraaf op te nemen. Daarin kunnen partners – eventueel per pensioenregeling - de verdeling van het pensioen regelen, zelfs als ze voor de toepassing van de hoofdregel kiezen. Dit kan zorgen voor bewustere keuzes bij toepassing of afwijking van de nieuwe standaard (art. 4 lid 1 'conversie', art. 4 lid 2 'de helft'). De nieuwe keuzearchitectuur op basis van de wet kan namelijk met zich brengen dat de nadruk meer komt te liggen op de keuze voor 'de standaard', en misschien minder op de mogelijkheid van een andere verdeelsleutel.

Gerry Dietvorst en Michael Visser (Tilburg University en Pensioen GeMi)

---

<sup>1</sup> Het eerder in laten van het geconverteerde ouderdomspensioen zal alleen bij scheidingen kort vóór of na de pensioendatum een alternatief zijn voor het partnerpensioen. Na overlijden partner stopt ook de alimentatie.

<sup>2</sup> Als het partnerpensioen op risicobasis is dan kan de Pensioenwet de partner te hulp schieten als daarin scheiding als extra uitruilmoment wordt opgenomen.

<sup>3</sup> Bij de verdeling van lijfrenten bij scheiding speelt eenzelfde problematiek.

<sup>4</sup> Zie voor een uitgebreidere beschouwing en argumentatie 'De fiscale afwikkeling van pensioen bij Scheiding' (H4, p. 57 e.v.) in '10 Jaar Wet verevening pensioenrechten bij scheiding' (CompetenceCentre for Pensionresearch, Tilburg University 2006)

[https://www.tilburguniversity.edu/upload/4ef30938-0e56-414d-9cb3-52a10b24774b\\_10\\_jaar\\_wet\\_verevening\\_pensioenrechten\\_bij\\_scheiding.pdf](https://www.tilburguniversity.edu/upload/4ef30938-0e56-414d-9cb3-52a10b24774b_10_jaar_wet_verevening_pensioenrechten_bij_scheiding.pdf) (online).